

แนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันอาชญากรรม

นายพงศ์พันธุ์ ภูมิเทเวศร์¹
นางสาวศรีจุฑา เทียงผดุง²
นายเนติศิริ รอดคำวงศ์³

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอันเกิดจากสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว โดยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ วารสารบทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อเขียน รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว โดยให้ความสำคัญในการวิเคราะห์ปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว และผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว รวมถึงเสนอแนะแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันปัญหาอาชญากรรม

ผลการศึกษาพบว่า ยุคสมัยที่การสื่อสารไร้พรมแดน ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลในสื่อออนไลน์ได้โดยง่าย บุคคลทุกเพศทุกวัยสามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตเพื่อสืบค้นหาข้อมูลต่างๆ โดยไร้ข้อจำกัด ซึ่งหลายคนรับฟังและอ่านข่าวผ่านสื่อออนไลน์ ในขณะที่อีกด้านหนึ่ง ผู้ผลิตหรือผู้นำเสนอเนื้อหาข่าวมุ่งให้ความสนใจต่อปริมาณการติดตามของผู้เสพข่าว การนำเสนอเนื้อหาข่าวมีความน่าตื่นเต้นและน่าสนใจด้วยรูปภาพหรือคลิปวิดีโอต่าง ๆ โดยเน้นความรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ แต่ในบางครั้งผู้นำเสนอข่าวมิได้ตระหนักถึงเนื้อหาหรือภาพข่าวที่นำเสนอว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงไร ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กหรือวัยรุ่นที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในการใช้หรือรับสื่อออนไลน์หากขาดการคิดพิเคราะห์อย่างมีเหตุผล อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้รับหรือผู้บริโภคสื่อดังกล่าว กระทำการก่ออาชญากรรมอันเป็นที่มาของความชิงชังหรือความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม จนนำไปสู่ความการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังหรือ Hate Crimes ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เกิดจาก “อคติ” ที่มุ่งเน้นไปยังเอกลักษณ์ของเหยื่อซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เปราะบางของความเกลียดชัง

ผู้เขียนเห็นว่า ควรมีกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลหรือข่าวสารทางสื่อออนไลน์ที่ครอบคลุมทันสมัย และมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีโทรทัศน์ที่มีช่องทางเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ด้วย เพื่อกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกระบวนการสื่อข่าว เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับผู้รับชมในแต่ละช่วงวัย คำนึงถึงการนำเสนอภาพหรือเนื้อหาที่มีความรุนแรง และสิทธิของบุคคลอื่นด้วย นอกจากนี้ควรสร้างเครือข่ายภาคประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในสื่อออนไลน์เพื่อป้องกันอาชญากรรม เพื่อให้กระบวนการสื่อข่าวออนไลน์มีมาตรฐานในการนำเสนอข่าวที่มีคุณภาพต่อไป

คำสำคัญ : สื่อออนไลน์ ; การสื่อข่าว ; อาชญากรรม

¹ นักวิชาการตุลาการชำนาญการ กรมตุลาการ

² นักวิชาการนโยบายและแผนปฏิบัติการระดับกลาง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ

³ พนักงานสืบสวนและไต่สวนชำนาญการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

1. บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมต่างๆ ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การติดต่อสื่อสารและการเข้าถึงเนื้อหาในเหตุการณ์ปัจจุบันได้อย่างทันท่วงที ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาประเทศด้านหนึ่ง และในทางกลับกันเทคโนโลยีย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำรงชีวิตด้วยเช่นกัน ในสังคมที่เปิดกว้างและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ผู้คนต่างมีความหลากหลายกันทั้งเรื่องเชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี รสนิยมทางเพศ หรือความเชื่อที่แตกต่าง แต่กระนั้นในสังคมที่เสมือนหนึ่งกำลังขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยความเร็วสูงนั้น กลับมีอาชญากรรมบางประเภทที่ยืดเยื้อเกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตและทัศนคติของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งยังมีแต่จะยิ่งแพร่ขยายลูกกลมและคุกคามเสถียรภาพของการเมืองเศรษฐกิจของนานาประเทศ อาชญากรรมนั้นก็คือ Hate Crime หรือที่เรียกว่าอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง

ปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ส่งผลโดยตรง ในเรื่องของการเรียนรู้ในสังคมโดยเฉพาะอิทธิพลที่มีต่อเด็ก และวัยรุ่นที่ยังรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ไม่มีทักษะการแก้ไขปัญหาที่ดีพอ อาจมีการเลียนแบบพฤติกรรมได้ เนื่องจากคิดว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด และนอกจากนี้ความสามารถของสมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับการยับยั้งชั่งใจ ยังพัฒนาได้ไม่เท่ากับด้านของอารมณ์ ทำให้ขาดความสามารถในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น

จากปัญหาที่กล่าวมาในย่อหน้าก่อนนี้ ทำให้เห็นได้ว่า ผู้ผลิตหรือนำเสนอสื่อออนไลน์ควรมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ในการนำเสนอข้อมูลจากสื่อออนไลน์เกี่ยวกับความถูกต้องและความเหมาะสม เนื่องจากข้อมูลในสื่อออนไลน์ อาจเป็นข้อมูลที่บิดเบือนเพื่อประโยชน์ของบางกลุ่ม หรือเป็นข้อมูลที่มีความสุดโต่งของความคิดหรือทัศนคติที่นำไปสู่ความเกลียดชัง (Hate Speech) และสร้างความขัดแย้งในสังคม เป็นเหตุให้ผู้รับสื่อออนไลน์ดังกล่าวก่อเหตุอาชญากรรมได้ ดังนั้น ควรมีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และควบคุมโดยการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมในการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ รวมทั้งสร้างกรอบจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย จึงควรมีการกำกับดูแลและการสร้างกรอบสำนึก ตลอดจนแนวปฏิบัติที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรมรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อหยุดและลดอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวทางสื่อออนไลน์

ดังนั้น คณะผู้เขียนเห็นสมควรมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการนำเสนอข่าวทางสื่อออนไลน์ที่เหมาะสมกับประเทศไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม
- 2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว
- 2.3 เพื่อศึกษาแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 3.1 เพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม
- 3.2 เพื่อทราบมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว

3.3 เพื่อทราบแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว

3.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันอาชญากรรม

4.แนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวข้อง

ในหัวข้อนี้คณะผู้เขียนจะได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎีและมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันอาชญากรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ภารกิจของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นกระบวนการสำหรับดำเนินคดีอาญา กล่าวคือเมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาแล้ว การนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ จะต้องกระทำอย่างไร บทบัญญัติที่กำหนดวิธีดำเนินคดีอาญามีอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁴

การดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีหลักการดังนี้

1) บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้กระทำความผิด ผู้เสียหาย ตำรวจ อัยการ ศาล และพนักงานราชทัณฑ์

2) เมื่อมีความผิดอาญาเกิดขึ้น ก็จะต้องมีการสืบสวน และสอบสวนเกี่ยวกับความผิดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจก่อน จากนั้นพนักงานอัยการจึงจะฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือในบางกรณีผู้เสียหายจะฟ้องต่อศาลโดยตรงก็ได้

3) ในคดีอาญานั้น การพิจารณาสืบพยานของศาลจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าสาธารณะชนและต่อหน้าจำเลย

4) คดีอาญาเมื่อมีคำพิพากษาแล้ว จะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาโดยไม่ชักช้า

4.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

4.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หรือรับสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว

การใช้หรือรับสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้รับหรือผู้บริโภคสื่อดังกล่าวก่ออาชญากรรม กล่าวคือ ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงบางเรื่อง อาจเป็นที่มาของความชิงชังหรือความเกลียดชังต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคม จนนำไปสู่ความการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังได้ ซึ่งอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง Hate Crimes เป็นอาชญากรรมที่แตกต่างจากอาชญากรรมปกติเนื่องจากอาชญากรรมทั่วไป ผู้กระทำหรืออาชญากรรมมักมีแรงจูงใจอยู่ที่เหยื่อ หรือผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ แต่ Hate Crimes แม้จะแปลเป็นภาษาไทยตรงตัวว่า “อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง” แต่ในความเป็นจริงมูลเหตุจูงใจของอาชญากรรมประเภทนี้กลับไม่ใช่ความเกลียด แต่คือ “อคติ” บางครั้งจึงเรียกอาชญากรรมประเภทนี้ว่า Bias-motivated Crimes ซึ่งอคตินี้ไม่ได้มีต่อเหยื่อคนใดคนหนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่มุ่งเน้นไปที่เอกลักษณ์บางประการของกลุ่มคน หรือ Stereotypes เช่น ความแตกต่างของเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ความเชื่อ ความเป็นชนกลุ่มน้อย ความโน้มเอียงทางเพศ ความพิการ ความเชื่อทางการเมือง ชนชั้น หรือสถานะทางสังคม เป็นต้น⁵

⁴ ประต อินทสมบัติ, “กระบวนการยุติธรรม”, <http://porapotintasombat.blogspot.com/2012/04/blog-post.html>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

⁵ ลดาวัลย์ ไยเมณี, “Hate Crimes: อาชญากรรมแห่งอคติในสังคมพลวัต”, <https://www.gotoknow.org/posts/643327>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

4.2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม

ทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environmental Design) หลักการนี้เป็นแนวทางการป้องกันอาชญากรรมที่เชื่อว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อปัญหาอาชญากรรมในชุมชน โดยหลักการแล้วเราสามารถวางแผนเปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือออกแบบสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทั้งสภาพแวดล้อมรูปธรรมและนามธรรม เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมได้ โดยทำให้ไม่สามารรถเข้าถึงบุคคลหรือทรัพย์สินโดยง่าย อันเป็นการปิดกั้นหรือลดช่องโอกาสในการก่อเหตุของคนร้าย ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 2 มิติ ดังนี้⁶

มิติที่ 1 สภาพแวดล้อมรูปธรรม

1. มาตรการระดับชุมชน: การวางผังเมืองและชุมชน การติดตั้งไฟฟ้าส่องสว่าง การออกแบบ อาคาร และการสัณฐานของพื้นที่สาธารณะ
2. มาตรการระดับบ้านเรือน: ความมั่นคงของประตูหน้าต่าง การใช้สัญญาณเตือนภัยการใช้อุปกรณ์ เครื่องไฟฟ้าและอื่น ๆ

มิติที่ 2 สภาพแวดล้อมนามธรรม

1. มาตรการเพื่อนบ้านเตือนภัย
2. มาตรการสายตรวจประชาชน
3. มาตรการตรวจตราบ้านเรือน

4.3 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง

อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง หรือ Hate Crimes หมายถึง “การกระทำผิดทางอาญาที่ผู้กระทำมีมูลเหตุจูงใจมาจากอคติ หรือความเกลียดชังต่อคนกลุ่มหนึ่งที่มีเอกลักษณ์บางอย่างแตกต่างไปจากตนทางด้านศาสนา เชื้อชาติ ภาษา ผิวสี และรสนิยมทางเพศ” ในขณะที่ The Crown Prosecution Service: CPS ของประเทศอังกฤษให้ความหมายของ Hate Crimes ว่าหมายถึง พฤติกรรมอันเกิดจากแรงจูงใจที่มีความมั่งร้าย มีความเป็นศัตรู (Hostility) ต่อเหยื่อที่เป็นคนพิการ ชาติพันธุ์ ศาสนา เพศ หรือสิ่งที่เรียกเป็นว่าอัตลักษณ์ของบุคคล โดยการปกป้องผู้คนจาก Hate Crimes หรืออาชญากรรมที่มาจากความเกลียดชังนี้ รวมถึงการปกป้องจากการที่เหยื่อถูกใช้ถ้อยคำในการล่วงละเมิด การข่มขู่ การก่อวินาศกรรม การรังควาน การล่วงละเมิดทางเพศ และการ ข่มเหงรังแก (Bullying) การทำให้สูญเสียทรัพย์สิน ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า Hate Crimes นั้นเป็นอาชญากรรมที่มีแรงจูงใจมาจากอัตลักษณ์ของบุคคล หากไม่มีแรงจูงใจมาจากตัวบุคคลไม่ว่าจะเคยรู้จักพบพานกันมาก่อน เพียงแต่บุคคลที่เป็นเหยื่อถูกจัดอยู่ในกลุ่มของผู้มีอัตลักษณ์แบบเดียวกันก็ถือว่ามีความเสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อแล้ว

4.4 แนวคิดเรื่องจริยธรรมในยุคสื่อดิจิทัล

แนวคิดทางจริยธรรมในการใช้สื่อสังคมและการรายงานข่าวผ่านเว็บไซต์ที่ควรครอบคลุมในกรอบแนวปฏิบัติสื่อสังคมและสื่อออนไลน์ จากข้อมูลการวิเคราะห์เรื่องประเด็นทางจริยธรรมที่ผู้สื่อข่าวและบรรณาธิการให้

⁶ ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม ,http://safetytips-en.blogspot.com/2015/12/blog-post_28.html , (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

สัมภาษณ์ โดยสรุปประเด็นได้ดังนี้⁷

1. ประเด็นเรื่องความถูกต้อง
2. บทบาทในการเป็นผู้คัดกรองข่าวสารและระดับความสำคัญของข่าว
3. ความโปร่งใสของข้อมูล
4. การรักษาความสมดุลเป็นกลาง
5. พื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว กับการแสดงความเห็นและอคติต่อประเด็นแหล่งข่าว
6. การประสานสังคมและไม่เพิ่มความขัดแย้ง
7. การใช้ข้อมูลจากผู้อ่าน (User-generated Content)

4.5 มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

4.5.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลไม่ได้ เว้นแต่มีกฎหมายบัญญัติไว้ และกฎหมายนั้นต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม บทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการใช้สิทธิและหรือเสรีภาพของประชาชน ตราบที่ไม่กระทบต่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น⁸

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งมาตรา 34 มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมการสื่อสารของบุคคลในสังคม⁹

บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็น ตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ การสั่งปิดกิจการหนังสือพิมพ์หรือสื่อมวลชนอื่นเพื่อลิดรอนเสรีภาพ จะกระทำมิได้ โดยนัยมาตรา 35 เจตนารมณ์ในการส่งเสริมเสรีภาพในการประกอบวิชาชีพของสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็น¹⁰

บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใดๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน จะกระทำมิได้เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติโดยนัยมาตรา 36 เจตนารมณ์ป้องกันมิให้รัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือผู้ใดเข้าแทรกแซงการติดต่อสื่อสารของประชาชน

4.5.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ หากผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นโดยปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข หรือผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมี

⁷ สกฤติ ศรีสารคาม, “จริยธรรมการใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคม ในกระบวนการสื่อข่าวของไทยในยุคดิจิทัล”, รายงานการวิจัยเสนอสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และ สถาบันอิศรา มุลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทยโดยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2557, หน้า 71-74

⁸ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 26

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 34

¹⁰ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 35

ลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ตามนัยมาตรา 11

ผู้ใดกระทำความผิดโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญาหรือ นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน หรือนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา หรือ นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ตามนัยมาตรา 14¹¹

4.5.3 หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์

ด้วยคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติได้ออกประกาศหลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2556 โดยกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ จัดทำผังรายการให้สอดคล้องกับระดับความเหมาะสมของรายการ ตามรายละเอียดที่กำหนดในภาคผนวก ก และกำหนดช่วงเวลาการออกอากาศตามความเหมาะสมของรายการแต่ละประเภทเพื่อให้การจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ของผู้รับใบอนุญาตเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับประกาศฉบับดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติจึงขอประกาศแนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ ตามภาคผนวก ก ของประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียง หรือโทรทัศน์ พ.ศ. 2556¹²

5.วิธีการดำเนินการวิจัย

บทความนี้ใช้วิธีการดำเนินการศึกษาด้วยการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) ในการนำไปวิเคราะห์หาแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อสารเพื่อป้องกันอาชญากรรม โดยการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ วารสารบทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อเขียน รายงานการประชุม บันทึกการประชุม เอกสารประกอบการประชุม และเอกสารอื่นที่เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว

¹¹ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 11 , มาตรา 14

¹² ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556

6. อภิปรายผลและสรุป

6.1 อภิปรายผลของปัญหาการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว

ในปัจจุบันมีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อนำเสนอข่าวอาชญากรรมในหลายรูปแบบ เช่น Facebook Twitter Instagram Line ซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ง่ายและรวดเร็ว การนำเสนอข่าวมีความหลากหลายมิได้จำกัดเนื้อหาในพื้นที่ข่าวอย่างเช่นหนังสือพิมพ์เท่านั้น ผู้นำเสนอข่าวอาชญากรรมพยายามนำเสนอข่าวของตนให้มีความน่าสนใจเพื่อให้ประชาชนติดตามและเข้ามาอ่านข่าวออนไลน์ ในบางครั้ง การนำเสนอข่าวอาจมีเนื้อหาเกินกว่าความเป็นจริง เนื้อหาข่าวที่ปรากฏมิได้กลั่นกรองเนื้อหาข่าวให้มีความเหมาะสมสำหรับประชาชนที่เสพข่าว สังเกตได้ว่า การนำเสนอข่าวทางสื่อออนไลน์มิได้มีการควบคุมเนื้อหา เช่นเดียวกับการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ไทยที่มีการใช้สัญลักษณ์และแบ่งประเภทรายการออกเป็น 6 ประเภท

1. รายการที่ผลิตขึ้นสำหรับเด็กในวัย 3-5 ปี
2. รายการที่ผลิตขึ้นสำหรับเด็กในวัย 6-12 ปี
3. รายการทั่วไป ที่สามารถรับชมได้ทุกวัย คือ ไม่มีเนื้อหาที่แสดงถึงความรุนแรง หรือเนื้อหาที่ต้องใช้วิจารณญาณในการรับชม
4. รายการที่เหมาะสมกับ ผู้ชมที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป เป็นรายการที่อาจมีภาพ เสียง หรือเนื้อหา ที่ต้องใช้วิจารณญาณในการรับชม ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 13 ปี ควรได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่ ไม่ควรรับชมรายการประเภทนี้ตามลำพัง
5. รายการที่เหมาะสมกับ ผู้ชมที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เป็นรายการที่อาจมีภาพ เสียง หรือเนื้อหา ที่ไม่เหมาะสมด้านพฤติกรรม ความรุนแรง เพศ และการใช้ภาษา ซึ่งต้องใช้วิจารณญาณในการรับชม ผู้ชมที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี ควรได้รับคำแนะนำจากผู้ใหญ่ จึงไม่ควรรับชมรายการประเภทนี้ตามลำพัง
6. รายการเฉพาะผู้ใหญ่ อาจมีภาพ เสียง หรือเนื้อหา ที่ไม่เหมาะสมด้านพฤติกรรม ความรุนแรง เพศ และการใช้ภาษา เด็กและเยาวชนไม่ควรรับชม ซึ่งเมื่อพบรายการลักษณะนี้ ไม่ควรให้เด็กและเยาวชนชม เพราะมีเนื้อหาที่อันตรายอย่างชัดเจน ซึ่งจะมีภาพที่ใช้ความก้าวร้าว รุนแรง น่ากลัว สะเทือนใจ มีผลกระทบทางจิตใจ หรือลักษณะที่ไม่เหมาะสม และอาจมีภาพที่มักจะเกี่ยวกับ บางสิ่งที่ไม่ควรเลียนแบบ เพื่อป้องกันการเลียนแบบของเด็ก จากเนื้อหาของรายการนั้นๆ

จากการการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ไทยเห็นได้ว่า คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ควบคุมเนื้อหาในการออกอากาศ ผลกระทบการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าว หากสื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวขาดการควบคุมเนื้อหา ผู้นำเสนอข่าวมีอิสระในการนำเสนอข่าว อย่างไรก็ตาม ในบางครั้งเนื้อหาข่าวในสื่อสังคมออนไลน์มีความรุนแรง ใช้ถ้อยคำและภาพประกอบที่ไม่เหมาะสม อาจเป็นเหตุให้เกิดความเกลียดชัง เกิดผลกระทบตามมาต่อผู้ที่เสพสื่อออนไลน์ เช่น เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ได้รับรู้เนื้อหาและภาพข่าวที่ไม่เหมาะสม หรือกรณีการนำเสนอข่าวอาชญากรรมที่สะเทือนขวัญ โดยมิได้คำนึงถึงสภาพจิตใจของครอบครัวของผู้เสียหาย แม้การนำเสนอข่าวออนไลน์จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวได้อย่างง่าย สะดวก รวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์ แต่ในอีกแง่หนึ่ง ส่งผลกระทบบตามมาเป็นวงกว้าง

การนำเสนอข่าวออนไลน์ที่น่าสนใจเป็นประเด็นร้อนแรง ส่งผลให้ผู้เสพข่าวมีการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย บางครั้งก็กลายเป็นเรื่องทะเลาะเบาะแว้งผ่านโลกโซเชียล ได้ต่อกันไปมา ซึ่งหลายคนคงเคยได้ยินคำว่า “นักเลงคีย์บอร์ด” ที่แสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย บางครั้งใช้ถ้อยคำหยาบคาย รุนแรง และไม่เหมาะสม ผลที่ตามมาอีกประการ คือ ความรับผิดตามกฎหมาย ซึ่งฝ่ายผู้เสียหายจากการนำเสนอข่าวออนไลน์หรือการแสดงความคิดเห็นอาจฟ้องร้องให้รับผิดตามกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นต้น

6.2 สรุป

การใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวมีปัญหาหลายประการ เช่น เนื้อหาข่าวที่น่าสนใจรูปแบบการนำเสนอ ในบางครั้งเพื่อให้ประเด็นข่าวออนไลน์เป็นที่น่าสนใจ ผู้นำเสนออาจใช้ถ้อยคำ รวมถึงภาพประกอบ รุนแรง และไม่เหมาะสม ผู้นำเสนอข่าวออนไลน์ควรตระหนักถึง เนื้อหาที่มีการนำเสนอ เพราะในปัจจุบัน ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย สามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด เนื้อหาบางเรื่องไม่เหมาะสมกับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี นอกจากผู้นำเสนอข่าวออนไลน์ต้องตระหนักถึงเนื้อหาการนำเสนอข่าวออนไลน์แล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่ง บิดามารดา และผู้ปกครองก็ควรดูแลและให้คำแนะนำเด็กอย่างใกล้ชิด มิให้ดูข่าวที่มีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์เครื่องมือสื่อสารต่างๆ สามารถตั้งค่า การค้นหาข้อมูลในเว็บไซต์ที่มีความเหมาะสมได้ ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่บิดามารดา และผู้ปกครองสามารถควบคุมและดูแลเด็กได้อีกทางหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสื่อออนไลน์มีการนำเสนอข่าว โดยตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมา มีการคัดกรองเนื้อหา ภาพประกอบ หรือการพาดหัวข่าวให้มีความเหมาะสม ปฏิบัติงานที่ถูกต้องเหมาะสมทางจริยธรรมในการใช้ข้อมูลจากสื่อออนไลน์ ก็จะเป็นการช่วยลดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเยาวชนหรือผู้เสพข่าว ตลอดจนช่วยลดและป้องกันอาชญากรรมที่จะเกิดขึ้นได้

7. ข้อเสนอแนะเพื่อการป้องกันอาชญากรรม

สื่อออนไลน์ที่มีการเผยแพร่อยู่ในปัจจุบันมีลักษณะเด่นคือความเป็นอิสระ และเสรีภาพในการนำเสนอเนื้อหา ไม่ว่าใครก็สามารถนำเนื้อหาที่ตนเองมีนำเสนอสู่สาธารณะได้อย่างรวดเร็ว หากใช้ในทางที่ถูกต้องย่อมเกิดคุณประโยชน์ต่อสังคมในหลายด้าน แต่หากนำไปใช้ในทางที่ไม่ถูกต้องผลกระทบที่ตามมามีไม่น้อยกว่ากัน ฉะนั้นผู้ที่นำเสนอเนื้อหาไปในสื่อออนไลน์จะต้องมีความตระหนัก และใช้ความระมัดระวังถึงผลกระทบที่ตามมา โดยแนวทางในการใช้สื่อออนไลน์ในกระบวนการสื่อข่าวเพื่อป้องกันอาชญากรรม มีดังนี้

(1) ศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการร่างกฎหมายเกี่ยวกับการนำเสนอข้อมูลหรือข่าวสารทางสื่อออนไลน์ เพื่อให้มีความครอบคลุม ทันสมัย สามารถแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในอนาคตได้

(2) สื่อรายใหญ่จะมีการนำเสนอเนื้อหาในหลายช่องทางทั้งทางโทรทัศน์และครอบคลุมไปถึงสื่อออนไลน์เพื่อให้มีความรวดเร็วในการนำเสนอ และตอบสนองต่อการเข้าถึงของผู้รับสื่อที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหลัก และเนื่องจากประชาชนจะให้ความสำคัญและความเชื่อถือกับสื่อออนไลน์ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ด้วยเพราะมีแหล่งที่มาชัดเจน ดังนั้น ควรมีการหารือร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานีโทรทัศน์ที่มีช่องทางเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ด้วย เพื่อกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลกระบวนการสื่อข่าว

เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับผู้รับชมในแต่ละช่วงวัย คำนึงถึงการนำเสนอภาพหรือเนื้อหาที่มีความรุนแรง และสิทธิของบุคคลอื่นด้วย

(3) ในสื่อออนไลน์จะมีกลุ่มหรือบุคคลที่ประชาชนให้ความสนใจติดตามเป็นจำนวนมาก และเมื่อกลุ่มหรือบุคคลเหล่านั้นนำเสนอเรื่องใดออกไปก็จะมีผลกระทบต่อสังคมได้ ดังนั้น ควรมีการสำรวจกลุ่มหรือบุคคลที่มีประชาชนให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก และกำหนดมาตรการในการนำเสนอข่าวเพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับผู้รับชมในแต่ละช่วงวัย คำนึงถึงการนำเสนอภาพหรือเนื้อหาที่มีความรุนแรง และสิทธิของบุคคลอื่นเช่นเดียวกับสื่อรายใหญ่ต่อไป

(4) สร้างเครือข่ายภาคประชาชน และให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอข่าวในสื่อออนไลน์เพื่อป้องกันอาชญากรรม และต้อยอดให้ประชาชนเป็นผู้ช่วยเจ้าพนักงานในการติดตามตรวจสอบเนื้อหาที่อาจเข้าข่ายขัดต่อกฎหมาย หรืออาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน เพื่อให้กระบวนการสื่อข่าวออนไลน์มีมาตรฐานในการนำเสนอข่าวที่มีคุณภาพต่อไป

8. บรรณานุกรม

ประกาศสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการจัดระดับความเหมาะสมของรายการโทรทัศน์ตามประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติเรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำผังรายการสำหรับการให้บริการกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ พ.ศ.2556

สกุลศรี ศรีสารคาม, “จริยธรรมการใช้สื่อออนไลน์และสื่อสังคม ในกระบวนการสื่อข่าวของสื่อไทยในยุคดิจิทัล”, รายงานการวิจัยเสนอสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และ สถาบันอิศรา มูลนิธิพัฒนาสื่อมวลชนแห่งประเทศไทยโดยและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.),2557,

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม ,http://safetytips-en.blogspot.com/2015/12/blog-post_28.html ,(สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

ปรภท อินทสมบัติ,“กระบวนการยุติธรรม”, <http://porapotintasombat.blogspot.com/2012/04/blog-post.html> , (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

ลดาวลัย ไยมณี, “Hate Crimes: อาชญากรรมแห่งอคติในสังคมพลวัต”, <https://www.gotoknow.org/posts/643327>, (สืบค้นเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2561)

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560